

5. **Ghorokh Gh. S.** Vokaljno-khorova lanka jak javyvshe u khorovomu mystectvi II pol. KhKh stolittja (na prykladi Rivnenshhyny) / Gh. S. Ghorokh // Ukrajinjska kuljtura: mynule, suchasne, shljakhy rozvytku: nauk. zap. Rivnen. derzh. ghumanit. un-tu. Vyp. 20, u 2-kh tt. T. I. – Rivne : RDGHU, 2014. – S. 74–79
6. **Samodijalna tvorchistj v oblasti** // Zvit KZ «Rivnensjkyj oblasnyj centr narodnoji tvorchosti» Rivnensjkoji oblasnoji rady za 2015 rik // Potochnyj arkhiv KZ «Rivnensjkyj OCNT» ROR, 2016. – 26 s. ta analoghichnyj Zvit centru narodnoji tvorchosti Volyni (m. Lucjk) za cej zhe period.
7. **Yskusstvo myllyonov: rezuljtaty provedenyja Vsesojuznogho festyvalja samodejateljnogho zudozhestvennogho tvorchestva.** – M. : Sov. Rossyja, 1978.
8. **Karghyn A. S.** Samodejateljnoe khudozhestvennoe tvorchestvo: ystoryja, teoryja, praktyka : uchebnyk dlja VZUov / A. S. Karghyn. – M. : Vyssh. shk., 1988. – S. 227–267.
9. **Kravchenko O. V.** Kuljturna polityka Ukrajinij v paradyghmakh suchasnosti: teoretyko-metodologhichni aspekty kuljturologhichnoji interpretaciji : monoghr. / O. V. Kravchenko. – Kh. : Kharkiv. derzh. akad. kuljтуры, 2011. – 267 s.
10. **Molodezhj Ukrainy: ozhydanyja, oryentacyja, povedenye:** kolekt. monoghr. / Pylypenko V. Je, Vyshnjak O. I., Donchenko O. A. ta in. – K. : Nauk. dumka, 1993. – 158 s.
11. **Osnojni statystychni pokaznyky dijajlnosti ghaluzi kuljтуры Rivnensjkoji oblasti za 1987 r.** // Potochnyj arkhiv upravlinnja kuljтуры Rivnensjkoji oblderzhadministraciji za 1988 r. – 23 s.
12. **Pynalov S. A.** Ystoryja kuljturno-prosvetyteljnoj raboty v SSSR. 2-e yzd., dop. y pererobot. / Pynalov S. A., Chernjavskij Gh. Y., Vynoghradov A. P. / Kharjkov. ghos. yn-t kuljтуры. – Kh. : Vyssh., shk., 1983. – 363 s.
13. **Statystychnyj analiz dijajlnosti ustanov kuljтуры i mystectv Rivnensjkoji oblasti za 2008 rik.** – Rivne, 2009. – 24 s.
14. **Chelovek v myre khudozhestvennoj kuljтуры.** – M. : Nauka, 1982. – 334 s.
15. **Chernecjka N. Gh.** Bandurne mystectvo Volyni: vid amatorstva do profesionalizmu / N. Gh. Chernecjka // Ukrajinjska kuljtura: mynule, suchasne, shljakhy rozvytku: nauk. zap. Rivnen. derzh. ghumanit. un-tu. Vyp. 21. T. I. – Rivne : RDGHU, 2015. – S. 141-147.

Выткалов Сергей Владимирович, кандидат искусствоведения, доцент кафедры культурологии и музееведения Ровенского государственного гуманитарного университета

Художественное развитие Волыни: исторический ракурс и сравнительная характеристика

Осуществлена попытка выявить духовный потенциал культурно-досуговой сферы двух близких по своим возможностям областей исторической Волыни – Ровенской и Волынской; акцентировано на направлениях их дальнейшего культурного движения в современных условиях.

Ключевые слова: культурно-досуговая сфера, историческая Волынь, духовный потенциал.

Vytkalov Sergij, kandydat mystecztvoznavstva, docent kafedry kul'turologiji i muzeyeznavstva Rivnens'kogo derzhavnogo gumanitarnogo universytetu

Cultural and art development of Volyn: historical foreshortening and comparative description

An attempt is carried out through the prism of культурно-дозвіллевої activity to educe spiritual potential of two identical after the creative possibilities areas of historical Volyn – Rivne and Volyn; the attempt of analysis of this potential is considered in scientific literature and potential possibilities of different forms of cultural activity of population of the indicated areas are exposed in different historical periods. Their cultural priorities are certain; attention is accented on importance of maintenance of creative potential of child's musical schools and schools of arts in a region in the questions of the further becoming of network of artistic education and spiritual development of the young generation. General lines are educed in organization of cultural and art life and it is marked directions of further cultural motion of areas in modern terms; the most known organizers of cultural space of these territories are mentioned.

Key words: культурно-дозвіллева sphere, historical Volyn, spiritual potential.

Надійшла до редакції 22.10.2015 р.

УДК 008:069

Москвічова Юлія Олександрівна, кандидат мистецтвознавства, викладач кафедри музикознавства та інструментальної підготовки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В МУЗЕЙНІЙ СФЕРІ СУЧАСНОЇ ВІННИЧЧИНИ

Розглянуто особливості трансформаційних процесів у музейній сфері періоду державної незалежності України, аналізуються традиційні та інноваційні напрями діяльності провідних музеїв Вінницької області. Визначено основні проблеми у функціонуванні музейних закладів регіону й окреслено можливі шляхи їх подолання.

Ключові слова: музей, трансформаційні процеси, соціокультурний інститут.

Важливою складовою процесу духовного відродження України є відновлення національної пам'яті народу, всебічне вивчення й усвідомлення кращих надбань попередніх поколінь. Особливу роль у вирішенні цих завдань відіграють музеї, котрі є невичерпним джерелом знань, скарбницею культури та центрами культурно-духовного відродження. В результаті переосмислення ролі музею, вдосконалення форм й методів роботи з відвідувачами у відповідності з вимогами часу, в музейній сфері відбуваються трансформаційні процеси. З'являються нові типи музейних установ. Розширення функцій музею та становлення музеєзнавства як самостійної наукової дисципліни, свідчать про його перетворення на особливий соціально-культурний інститут в єдності його соціальної і культурної складових. Відтак зростає інтерес науковців до діяльності музею як соціального інституту в історичному (О. Крук, Ю. Омельченко, І. Пантелейчук, Г. Скрипник) педагогічному (Т. Белофастова, К. Шрайнер, Д. Равикович), мистецтвознавчому (О. Волкова, С. Марінова) аспектах. Істотні підходи до пізнання музею як феномену культурного й соціального життя розроблено в працях І. Іксанової, Н. Нікішина, З. Саранського. Питанням удосконалення музейної педагогіки присвячені дослідження О. Ванслової, Б. Столярова. У працях О. Гриценка та В. Солодовника обґрунтовується необхідність зміни діючих суб'єкт-об'єктних відносин шляхом перенесення акценту з музейного фонду й експонування колекцій, на відвідувача, який з пасивного учасника перетворюється на активного суб'єкта, рівноправного партнера музею, коли на зміну пасивному відображенню дійсності приходиться активний вплив на неї.

Метою даного дослідження є аналіз трансформаційних процесів у музейній сфері Вінницької області, узагальнення існуючих та актуалізація нових напрямів діяльності музеїв у контексті збереження традиційної народної культури українців.

Музей сьогодні є соціокультурним інститутом, що виконує низку функцій. Соціальні функції, що визначають місце музею в системі культурної комунікації та перспективи його розвитку, розглядаються у працях О. Ванслової, М. Гнедовського, Ю. Зінов'євої, Д. Равикович та ін. Зокрема, Ю. Зінов'єва виокремлює наступні соціальні функції музейних установ: охоронна, інформаційна, регулятивна (регулює відносини в суспільстві), комунікативна, дозвіллева, культурно-виховна [7; 8]. В. Грусман, розглядаючи соціально-культурні функції сучасних російських музеїв, до традиційних інформаційної та охоронної функцій додає освітню, розвиваючу, розважально-пізнавальну та функцію творення. Їх інтеграція дозволяє розглядати музей не тільки в якості місця зосередження цінностей історії та культури, але і як центр духовного життя. «Функции развивающего образования и развлекательного познания способствуют преобразованию объекта музейного воздействия (имеется в виду посетитель) в субъект социально-культурного творчества» [5; 26]. Таким чином, зміна ролі і статусу музею в сучасних умовах призводить до трансформації функцій музею, що, в свою чергу, визначає розвиток науки музеєзнавства. Основними факторами трансформації музею як соціокультурного інституту, на думку І. Пантелейчук є розвиток інформаційно-комунікативних технологій, економічні й політичні зміни в суспільстві. Проте, єдиної моделі розвитку музейних закладів не існує. Як зазначає О. Беззубова, домінуючим поглядом усе ж залишається той, що розглядає музей як інститут, призначений для збирання, збереження та інтерпретації об'єктів [2; 14]. Однак сьогодні методів лише зібрання певних предметів музейного значення вже недостатньо. В нових умовах музей поступово перетворюється на важливий культурний центр, що співпрацює з іншими соціокультурними інститутами – закладами культури та освіти, громадськими організаціями, національно-культурними товариствами, фондами, соціальними службами тощо. В таких центрах діють спеціалізовані експозиції, що акцентують увагу на досягненнях різних галузей знань і видів мистецтва; спеціалізовані дитячі музеї; екомuzeї, в яких відтворюється культурно-історичне середовище з метою його збереження і ін. Характерною особливістю таких музеїв є поява в них, поряд із музейними, і «не музейних» видів діяльності (проведення концертних програм, фестивалів, шоу, функціонування майстерень, відкриття сувенірних магазинів, кафе тощо). Отже, музей, як соціокультурне явище (С. Акуліч), наближається до компоненту індустрії розваг; активно розвивається його дозвіллева функція. З метою розширення музейної аудиторії, рекламування музейного продукту, а також вивчення культурних потреб відвідувачів музейні установи впроваджують маркетингові технології. До них належать виявлення реальних і потенційних сегментів ринку музейних послуг та ефективна взаємодія з ними; вдосконалення музейних послуг; збільшення обсягу прибутку від обслуговування відвідувачів. Як зазначає І. Пантелейчук, ефективність маркетингової стратегії залежить від «формування корпоративної пропозиції – між музейного співробітництва, реалізації спільних з іншими організаціями і закладами культури програм, здійснення партнерських проектів» [9; 15].

На початок 90-х рр. ХХ ст. на Вінниччині діяло 7 державних музеїв. Сучасна музейна мережа Вінницької області нараховує 106 установ, із них 28 державних музеїв та Державний історико-культурний заповідник «Буша» Міністерства культури і туризму України. В області також є 77 самодіяльних музеїв, 32 з яких носять звання «народний». Кількість предметів основного фонду

державних музеїв Вінниччини складає майже 200 тис. одиниць зберігання. Провідні музейні установи регіону поступово трансформуються в соціокультурні центри, розвивають зв'язки з іншими соціальними інститутами, впроваджують інноваційні форми просвітницької діяльності.

Візитівкою м. Вінниці є *Національний музей-садиба М. Пирогова* – визначного лікаря, педагога й громадського діяча. Музей функціонує з 1947 р. і належить до найважливіших об'єктів культурної спадщини України. Експозиція музею розташована у 10 залах і галереї головного корпусу, а також 6 кімнатах аптеки. Вона у хронологічній послідовності розкриває життєвий шлях, лікарську, наукову, педагогічну й громадську діяльність ученого. Колекція нараховує 16,5 тис. оригінальних музейних предметів. Тут зберігаються особисті речі, фотографії, рукописи, медична література, хірургічні інструменти XIX ст., предмети шпитального й аптечного вжитку, твори живопису і скульптури, книги, що розповідають про науковий доробок та життєвий побут господаря.

Видатна археологічна, історична та мистецька пам'ятка Вінниччини – *Державний історико-культурний заповідник «Буша»* (с. Буша, Ямпільського р-ну) – відкрита у 1824 р. місцевим шляхтичем Р. Остоя-Овсяним. Офіційно заснований заповідник у 2000 р.

Перші об'єкти пам'ятки датуються IV тис. до н.е. На території знаходяться багатошарове поселення трипільської, скіфської, пеньківської культур та поселення давньоруського часу; висічений у скелі дохристиянський і християнський храм V-XVI ст. з унікальними художніми рельєфами; підземні ходи й залишки оборонної фортеці XVI-XVII ст.; козацьке кладовище XVII-XIX ст.; парк історичної скульптури XX ст. [4; 10–11].

Із 1986 р. на території заповідника проходять Всеукраїнські симпозиуми скульпторів-каменярів «Подільський оберіг», під час проведення яких створено понад 100 унікальних скульптур, більшість з яких розміщена на Замковій горі у парку скульптур. У 2004 р. на території заповідника у старовинній 130-річній хаті створено Музей побуту та етнографії. Тут зберігаються знаряддя праці, посуд, одяг, рушники, скриня, колиска, картини, ікони. На території заповідника щорічно проходить обласне мистецьке свято до Дня українського козацтва під назвою «Честь козацька не згине, як не згине народ».

Із 1918 р. діє *Вінницький обласний краєзнавчий музей*, фондова збірка якого сьогодні нараховує 100 тис. предметів. В основу фондів покладені зібрання Вінницького повітового земства, Подільського товариства сільського господарства, приватні збірки членів Подільського товариства охорони історичних пам'яток. Музей розташований в одній з будівель історико-архітектурного комплексу XVII-XIX ст. «Мури». Сучасна експозиція розташована у 16 залах. Серед понад 7 тис. археологічних предметів – речі доби бронзи та сарматського періоду, виявлені в 1984-1992 рр. у курганному могильнику XV-X ст. до н.е. біля с. Гордіївки Тростянецького району та курганах I ст. н.е. поблизу селищ Порогів, Северинівки та Писарівки Ямпільського району [4; 14]. Майже 3,5 тис. предметів етнографічної колекції дають уявлення про сільський і міський побут народів, що населяли Україну, – українців, поляків, росіян, євреїв та чехів. У музеї представлені зразки українського іконопису – православні ікони XVII ст., «Спас» XVIII ст., твори XIX – початку XX ст. із майстерень Києво-Печерської і Почаївської лавр, Афонського й Ново-Афонського монастирів Росії, старообрядницькі подільські ікони XIX – початку XX ст.

Значну частину фонду становить нумізматична колекція, в якій представлено понад 23 тис. монет із 40 країн від часів античності до сучасності. Колекція срібла складається з побутових, художніх і ритуальних виробів кінця XVII – початку XX ст.

Із 1993 р. на правах відділу відкрито «Музей пам'яті воїнів Вінниччини, загиблих в Афганістані». У п'яти її залах розміщені особисті речі загиблих, їхні листи, фотографії, надіслані з Афганістану, зброя, книги.

У 2011 р. відкрилася філія Вінницького обласного краєзнавчого музею під назвою «Історико-меморіальний комплекс пам'яті жертв фашизму» на місці розташування Ставки Гітлера «Вервольф». Комплекс складається з двох об'єктів: території самої Ставки та братської могили військовополонених і громадян окупованих німцями країн, які будували Ставку. Триває будівництво майданчика з військовою технікою часів II Світової війни. Вздовж екскурсійного маршруту виготовлені та встановлені 19 двомовних інформаційних стендів, що розповідають про жахи окупації, історію створення Ставки, її значення та вплив на події II Світової війни [8; 237].

Сьогодні при краєзнавчому музеї діють «Кабінет етнографії Поділля», клуби історичної реконструкції «Білий вовк» та «Аркона», видається наукова збірка «Подільська старовина». У великій виставковій залі разом із виставками класичного формату демонструються проекти новітніх візуальних форм мистецтва, виставки дитячої творчості, бієнале художнього текстилю «Світ у клаптику». Усталеною є співпраця музею з народними майстрами – кожного року разом із Центром народної творчості проводяться виставки декоративно-ужиткового та образотворчого мистецтва Вінниччини. З 2006 р. у музеї проходить обласний музейний фестиваль, приурочений святкуванню Міжнародного Дня музеїв.

Вінницький обласний художній музей – професійний заклад мистецького профілю почав своє формування у 1918 р. як відділ Краєзнавчого музею. Основу колекції склали твори мистецтва з приватних зібрань вінницької інтелігенції, а також палаців подільських магнатів – Щербатових, Грохольських, Чарторийських, Потоцьких та ін. З 1987 р. відділ стає самостійним музеєм художнього профілю, а в 1993 р. у відремонтованій будівлі на території архітектурної пам'ятки XVII-XVIII ст. «Мури» було відкрито першу постійно діючу експозицію музею, яка налічувала майже 100 експонатів.

Сьогодні експозиція музею являє єдиний експозиційний простір із шести зал, який демонструє відвідувачам майже 300 експонатів, презентуючи вражаючу панораму художнього історичного минулого й сьогодення регіону. Музею належать твори живопису Т. Ромбоутса, Г. Гольпейна, М. Боччіареллі, Л. Майє, М. Квадала, О. Росліна, К. Брюллова, В. Тропініна, І. Репіна, М. Холодного та ін. Істотну частину збірки складає графіка XVIII-XX ст., презентована творами Ж. Норблена, О. Орловського, К. Трутовського, К. Тінті, Д. Вольпато, В. Касіяна, Г. Якутовича. Значними є музейні колекції народного декоративно-ужиткового мистецтва (вишивка, ткацтво, кераміка, писанка, витинанка, різьбярство, розпис), станкового народного живопису, народної ікони [4; 20]. Крім постійно діючої експозиції, музей представляє інноваційні проекти тимчасових виставок, залучаючи до участі в них провідних художників України та інших європейських країн. Колектив музею співпрацює з культурними інституціями Києва, Львова, Одеси, Донецька, Хуста, Мукачєвого та зарубіжжя – Франції, Польщі, Німеччини, Росії, Швейцарії, Молдови, Литви [10; 14].

У річичі пошуку інноваційних форм просвітницької діяльності музею, 1993 р. був відкритий Салон мистецтв, який за 22 роки свого існування став важливим культурним центром, відомим поза межами України. В його роботі здійснюється синтез різних видів мистецтва: живопису, графіки, музики, слова. Як продовження діяльності Салону мистецтв, у лютому 2009 р. відкрився «Молодіжний Арт-Салон», мета якого – співпраця з молоддю. Протягом останніх десяти років у музеї впроваджуються новітні тенденції світової музейної практики (Європейська ніч музеїв).

Важливою складовою науково-дослідної та популяризаторської діяльності музею став мистецький проект «Телемузей. Історія однієї картини», який з 2008 р. демонструється на обласному державному телебаченні (студія Г. Секрет). Виходу в ефір кожної програми передують науково-дослідна робота, що відображає ідею й концепцію обраної теми. Автором і ведучим програми є засл. діяч мистецтв України, художник, директор Вінницького обласного художнього музею І. Безбах. Протягом 2013 р. вийшло п'ять телепрограм за темами «Подільська народна ікона»; «О. Новаківський» (у рамках міжнародного мистецького проекту «Україна – Словаччина. Львів – Київ – Вінниця – Хмельницький»); «Батьки і діти»; «Музей як складова організації минулого, сьогодення і майбутнього культурного, національного, патріотичного надбання держави»; «Шевченко-художник» (до 200-річчя від дня народження) [8; 238].

Щорічно в художньому музеї проводяться фестивалі дитячої візуальної творчості «Арт-Олімп», «Різдвяна зірка», фестиваль «Українська писанка», серед учасників якого етнографи, фольклористи, народні майстри. Проводяться виставки писанок не лише майстрів минулого, що зберігаються у фондах музею, а й сучасних митців (Т. Пірус, О. Верхово-Єднак, М. Верхово-Юрченко, Л. Філінська та ін.).

На правах філії Художнього музею з 2005 р. існує *Музей гончарного мистецтва ім. О. Луцишина*. Він розкриває творчу спадщину подільського гончара (1922-2001 рр.), майстра народної скульптури (комини, декоративні тарелі, панно, вази, іграшки, куманці, кварта, глечики, скульптурні композиції), продовжувача кращих традицій школи кришинецької кераміки (Тульчинський р-н). Вінницькі майстри народної творчості влаштовують майстер-класи з гончарства, вишивки, писанкарства, лозоплетіння. З 2007 р. на базі музею відбуваються щорічні «Пленери гончарів», де провідні майстри представляють гончарні осередки Вінниччини.

Музей П. Чайковського і Н. фон Мекк (сmt. Браїлів Жмеринського р-ну) – заснований 1979 р. З 1990 р. тут відкрито нову експозицію матеріалів. Колекція нараховує майже 2 тис. предметів. Привертає увагу «кімната-ліхтарик» – робочий кабінет Н. фон Мекк і П. Чайковського, експозиція якого розповідає про життя і творчість генія музики. Зала «Музична бібліотека Н. фон Мекк» – це унікальна колекція нотних видань провідних ното видавничих фірм Росії і України XIX ст.: Ф. Стеловського, П. Юргенсона, В. Бесселя, М. Бернарда, Л. Ідзіковського, які використовували П. Чайковський. В музеї зберігається тритомне видання листування П. Чайковського та Н. фон Мекк.

У 1991-2002 рр. до річичь від дня народження П. Чайковського музей влаштовував щорічні травневі свята «Спогад про дороге місце» за участю відомих музикантів-виконавців з Вінниці, Києва, Львова. З 1993 р. Вінницька обласна філармонія проводить щорічний Міжнародний фестиваль класичної музики ім. П. Чайковського та Н. фон Мекк. Окремі камерні концерти фестивалю відбуваються в музеї.

Одним із важливих культурно-мистецьких осередків Вінниччини став *Музей М. Леонтовича* (с. Марківка, Теплицького р-ну), відкритий 1977 р. до 100-річчя від дня народження відомого українського композитора, хорового диригента, педагога, громадського діяча М. Леонтовича (1877-1921 рр.). Збір матеріалів провів кандидат мистецтвознавства, проф. Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського А. Завальнюк. Експозиція музею складається з чотирьох розділів: «Життєвий та творчий шлях М. Леонтовича», «Увічнення пам'яті композитора», «Меморіальна кімната Леонтовича», «Микола Леонтович і сучасність».

За період пошуків А. Завальнюку вдалося зібрати для експозиції рідкісні матеріали: оригінальні рукописи Леонтовича «Козака несуть», «Ой сів-поїхав», факсимільні відбитки рукописів всесвітньо відомих «Щедрика», «Дударика» та ін., рідкісні світлини родини композитора, Тульчинської капели, створеної М. Леонтовичем з її керівником у 20-ті роки – фольклористом і композитором Р. Скалецьким [6; 101]. У музеї зібрані майже всі видання творів М. Леонтовича, які виходили в різні роки в Україні та за кордоном, зокрема, рідкісні видання львівських товариств 1922-1924 рр. «Боян» і «Бандурист» з автографами Ф. Колесси та М. Колесси. У музеї представлена повна колекція наукових праць, монографій про М. Леонтовича, видання нот, автографи. На базі музею працює клуб «Юні шанувальники музики», проводяться конкурси хорової музики та концерти.

Виставкова, експозиційна, освітньо-масова діяльність музеїв Вінниччини постійно висвітлюється в електронних і друкованих ЗМІ. Проводяться цикли радіопередач «Експерсійні подорожі історичними місцями нашого міста» та «Відомі персоналії» (Музей історії м. Козятина), «Партизанськими стежками» (Тростянецький краєзнавчий музей), «До 102 річниці від дня народження кобзаря В. Перепелюка» (Вороновицький музей історії авіації та космонавтики); «Краєзнавчі нариси» (Могилів-Подільський краєзнавчий музей). Грамотна співпраця із ЗМІ (добре інформаційне забезпечення, надання журналістам цікавої та різноманітної інформації, розподіл в ефірі сюжетів) дозволяє підтримувати стабільний інтерес як до окремої музейної події, так і до діяльності музею в цілому. Унаслідок впровадження інноваційних форм у практику роботи музеїв зростає кількість відвідувачів, збільшилась кількість екскурсій та стаціонарних і пересувних виставок. Так, зокрема, 2012 р. музеї області відвідало 561,6 тис. осіб, що на 10,3 тис. осіб більше, ніж 2011 р. Проведено 7074 екскурсії, що на 174 екскурсії більше попереднього року. Створено 558 виставок (2011 р. – 532).

Разом із позитивними явищами, у музейній галузі Вінниччини існує низка невирішених проблем, пов'язаних з охороною та збереженням пам'яток музейного фонду, зміцненням матеріально-технічної бази. Критичною залишається ситуація зі станом музейних будівель. 20 державних музеїв Вінниччини розташовані у пристосованих приміщеннях. Через відсутність опалення, не мають змоги повноцінно працювати Піщанський, Тростянецький та Ободівський краєзнавчі музеї, музей гончарного мистецтва (музей-садиба братів Герасименків у Гайсинському р-ні), музей Героя Радянського Союзу В. Порика (Хмільницький р-н), музей П. Чайковського і Н. фон Мекк (Жмеринський р-н), Літературно-меморіальний музей М. Стельмаха (Літинський р-н), музей етнографії і народного мистецтва ім. М. Руденко (м. Могилів-Подільський). Такі умови суттєво впливають на якість та збереження музейного фонду, виставкову роботу. Вирішення вищевказаних проблем вимагає нових підходів, розуміння й бачення стратегічно важливих для галузі напрямів роботи. Основними формами і методами фінансового забезпечення музейних установ у процесі їх трансформації стає ефективна законодавча база, підтримка з боку бізнесових структур (спонсорство, благодійність), власна комерційна діяльність, технології налагоджування зв'язків із громадськістю. Тільки з впровадженням нових форм і методів господарювання, сучасного менеджменту, на наш погляд, можна вирішити існуючі проблеми в музейній сфері.

Таким чином, діяльність музейних закладів сучасної Вінниччини проводиться в різних напрямках просвітницької роботи: науково-дослідної, експозиційної, виставкової, фондової, культурно-освітньої, методичної, організаційно-господарської. За новітній період музеї Вінниччини активізували свою діяльність за напрямками повернення історичної пам'яті, відродження забутих народних музичних, обрядових та декоративно-ужиткових традицій, співпраці з мистецькими організаціями у координуванні регіональних і всеукраїнських заходів. У результаті трансформації провідні музейні установи перетворюються на соціокультурні інститути, що стають потужними виховними та дозвілльсвими осередками, де впроваджуються нові мистецькі проекти, проводяться різноманітні фестивалі, пленери, творчі зустрічі, лекції, науково-практичні конференції, засідання круглих столів, виставки, арт-класи та майстер-класи. Працівники музеїв співпрацюють із закладами культури й освіти, науковими установами, колекціонерами та окремими громадянами. Однак попри все різноманіття новітніх тенденцій розвитку музеїв головним залишається ставлення відвідувача музею до історичних традицій та культурної спадщини.

Список використаної літератури

1. *Акулич Е. М.* Музей как социокультурное явление / Е. М. Акулич // Социологические исследования. – 2004. – № 10. – С. 89–92.
2. *Беззубова О. В.* Некоторые аспекты теоретического осмысления музея как феномена культуры / О. В. Беззубова // Триумф музея? – СПб. : Осипов, 2005. – С. 6–27.
3. *Белофастова Т. Ю.* Сучасний музей в культурній практиці / Т. Ю. Белофастова // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Вип.16. В 2 т. – Рівне : РДГУ, 2010. – Т. 2. – С. 123-129.
4. *Вінниччина музейна: довідник.* – Вінниця : Вінниц. обл. краєзн. музей, 2008. – 91 с.
5. *Грусман В. М.* Становление и развитие социально-культурных функций российских музеев : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / В. М. Грусман. – СПб., 2001. – 186 с.
6. *Завальнюк А. Ф.* Микола Леонтович. Дослідження. Документи. Листи / А. Ф. Завальнюк. – Вінниця : «Поділля-2000», 2002. – 256 с.
7. *Зиновьева Ю.* Взаимодействие музея и общества как социокультурная проблема : автореф. дис. ... канд. культурологии : спец. 24.00.03 – «Музееведение, консервация и реставрация историко-культурных объектов» / Ю. В. Зиновьева. – СПб., 2000. – 19 с.
8. *Москвичова Ю. О.* Музейна панорама сучасної Вінниччини / Ю. О. Москвичова // Народознавчі студії пам'яті В. Т. Скуратівського : зб. наук. пр. / [редкол.: С. М. Садовенко (гол. ред.), З. О. Босик (відп. ред.)], Київ 23-24 жовт. 2012 р. – К. : НАКККиМ, 2012. – С. 235–240.
9. *Пантелейчук І. В.* Трансформація музею як соціокультурного інституту (XX – початок XXI ст.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : спец. 17.00.01 – «Теорія та історія культури» / І. В. Пантелейчук ; Київ. нац. ун-т культури і мистец. – К., 2006. – 22 с.
10. *Пояснююча записка до статистичного звіту за формою 8-НК про діяльність музейної галузі Вінницької області за 2012 рік* / Рукопис. – Поточний архів Управління культури і туризму Вінницької облдержадміністрації. – Вінниця, 2013. – 19 с.

References

1. *Akulich E. M.* Muzeuy kak sotsiokul'turnoe yavlenie / E. M. Akulich // Sotsiologicheskie issledovaniya. – 2004. – № 10. – S. 89–92.
2. *Bezzubova O. V.* Nekotorye aspekty teoreticheskogo osmysleniya muzeya kak fenomena kul'tury / O. V. Bezzubova // Triumf muzeya? – SPb. : Osipov, 2005. – S. 6–27.
3. *Belofastova T. Yu.* Suchasnyy muzey v kulturniy praktitsi / T. Yu. Belofastova // Ukrain'ska kultura: minule, suchasne, shlyakhi rozvitku : zb. nauk. pr. : nauk. zap. Rivnen. derzh. gumanit. un-tu. Vip.16. V 2 t. – Rivne : RDGU, 2010. – T. 2. – S. 123-129.
4. *Vinnichchina muzeyna: dovidnik.* – Vinnitsya : Vinnitskiy oblasniy kraeznavchiy muzey, 2008. – 91 s.
5. *Grusman V. M.* Stanovlenie i razvitie sotsial'no-kulturnykh funktsiy rossiyskikh muzeev : dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.05 / Grusman V. M. – SPb., 2001. – 186 s.
6. *Zavalnyuk A. F.* Mikola Leontovich. Doslidzhennya. Dokumenti. Listi. / A. F. Zavalnyuk. – Vinnitsya : «Podillya-2000», 2002. – 256 s.
7. *Zinov'eva Yu.* Vzaimodeystvie muzeya i obshchestva kak sotsiokul'turnaya problema : avtoref. diss. kand. kulturologii : spets. 24.00.03 – «Muzevedenie, konservatsiya i restavratsiya istoriko-kulturnykh ob'ektov» / Y. V. Zinov'eva. – SPb., 2000. – 19 s.
8. *Moskvichova Yu. O.* Muzeyna panorama suchasnoï Vinnichchini / Yu. O. Moskvichova // Narodoznavchi studii pam'yati V. T. Skurativ'skogo : zb. nauk. pr. / [redkol.: S. M. Sadovenko (gol. red.), Z. O. Bosik (vidp. red.)], Kiyiv 23-24 zhovt. 2012 r. – K. : NAKKKiM, 2012. – S. 235–240.
9. *Panteleychuk I. V.* Transformatsiya muzeyu yak sotsiokul'turnogo institutu (XX – pochatok XXI stolittya) : avtoref. dis. ... kand. ist. nauk : spets. 17.00.01 – «Teoriya ta istoriya kul'turi» / I. V. Panteleychuk ; Kiïv. Nats. un-t kul'turi i mistets. – K., 2006. – 22 s.
10. *Poyasnyuyucha zapiska do statistichnogo zvituu po formi 8-НК pro diyal'nist' muzeynoï galuzi Vinnits'koï oblasti za 2012 rik* / Rukopis. – Potochniy arkhiv Upravlinnya kul'turi i turizmu Vinnits'koï oblasnoï derzhavnoï administratsii. – Vinnitsya, 2013. – 19 s.

Москвичёва Юлия Александровна, кандидат искусствоведения, преподаватель кафедры музыковедения и инструментальной подготовки Винницкого государственного педагогического университета имени Михаила Коцюбинского

Трансформационные процессы в музейной сфере современной Винниччины

Рассматриваются особенности трансформационных процессов в музейной сфере периода независимости Украины, анализируются традиционные и инновационные направления деятельности ведущих музеев Винницкой области. Определены основные проблемы в функционировании музеев региона и намечены возможные пути их решения.

Ключевые слова: музей, трансформационные процессы, социокультурный институт.

Moskvičova Julija, kandydat mystectvoznavstva, vykladač kafedry muzykoznavstva ta instrumentalnoji pidhotovky Vinnyckoho deržavnoho pedahohičnoho universytetu im. M.Kocjubynskoho

Transformational processes in the museum sphere of the modern Vinnitsa region

The article examines peculiarities of the transformational processes in the museum sphere of the Ukrainian state independence period. A museum in cooperation with the other socio-cultural institutions – educational and cultural establishments, community organizations, national-cultural associations – is gradually transforming into significant cultural center. The major factors of transformation of the museum as a socio-cultural institution include development of information and communication technologies, political and economic changes in the society.

The article provides an analysis of the traditional and innovative directions in the activity of the leading museums of the region. Among the most successful innovations one can name potters' *en plein air* (museum of the potter art named after O. Lutsyshyn), the Art Salon, Center of the museum pedagogics, project «Telemuseum. The history of one painting» (Art Museum), etc. Thus the museum is approximating to the entertainment industry component, its recreational function is actively developing.

The major problems of the museums functioning, related to protection and preservation of the museum fund and strengthening of the material-technical base, have been identified in the article as well as the possible solutions of the given problems have been outlined. The basic forms and methods of financial provision of the museums in the process of their transformation turns to be an effective legislative basis, support of the business organizations (sponsorship, charity), commercial activity of their own, technology of establishing the contact with the public. Aiming at enlargement of the museum audience and examining the guests' needs, the museum establishments introduce various marketing technologies. Over the time of Ukraine's independence the museums of Vinnitsa region have stimulated their activity targeted on regaining historical memory, restoring national traditions, cooperation with art organizations in terms of coordination of regional and country-wide events.

Key words: museum, transformational processes, socio-cultural institution.

Надійшла до редакції 7.10.2015 р.

УДК 008:004(045):379.8

Сопотницький Віталій Вадимович, аспірант Київського національного університету культури і мистецтв

ВІРТУАЛЬНІ РОЗВАГИ ЯК ЕЛЕМЕНТ Е-КУЛЬТУРИ

Розкриваються теоретичні підходи до розуміння змісту та сутності е-культури. Особлива увага прикута до розкриття культуротворчого потенціалу сучасного елемента е-культури – віртуальної розваги. Визначено і охарактеризовано вплив віртуальних розваг на розвиток загальної та індивідуальної культури.

Ключові слова: е-культура, віртуальна розвага, креативні індустрії, комунікація, соціалізація.

Глобалізаційні процеси, що охопили всі сфери людського буття, актуалізували чимало першочергових завдань, які потребують негайного вирішення. Одним із таких є змістовне дозвілля і відпочинок, що дозволить ввести людину в культурну комунікацію.

Реалії сьогодення характеризуються невгамовним розвитком інформаційно-технологічного світу, який помітно впливає на розвиток людини, процеси її соціалізації, хомінізації та інкультурації. Процеси включення людини до світу культури відбуваються завдяки продуктам, породженим і запропонованим сучасними інформаційними, технічними, культурними індустріями. Однією з форм масової культури, яка передбачає стимулювання та мотивування поширення здобутків у сфері культури за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, є так звана електронна культура (е-культура), феномен якої є об'єктом уваги науковців.

Так, канадський культуролог, фахівець у сфері комунікацій Г. Маклюєн, досліджуючи вплив електронних носіїв на реальну комунікацію доводить, що при всіх негативних процесах, викликаних стрімким розвитком електронної культури, саме культурний продукт залишається одним із головних засобів реальної комунікації між людьми. На думку вченого, процес руйнування порядку, що є результатом нового розподілу навичок, супроводжується значним культурним відставанням, при якому люди вимушені споживати запропоновані масові культурні продукти сумнівної якості, що може призвести і значною мірою вже призвело до певного культурного зубожіння [7; 14].

Директор Інституту Маклюєна К. Вельтман, аналізуючи тенденції розвитку цифрової культури, наголошує на вагомій ролі Інтернету в поширенні так званого масового, віртуального культурного продукту. Дослідник розглядає культуру як форму різного способу розуміння (мова), діяння (ремесла, техніки), різні способи самовираження і, нарешті, різні способи отримання знання. К. Вельтман